

דף צו

קנב. מה הדין במקרים הבאים:

- א. גדי שצלאו (או מלחו) בחלבו.
- ב. כליה שצלאה בחלבה.
- ג. כילכית (= דג קטן טמא) שנמצאת מבושלת באילפס עם בשר. וכן שאר איסורים שבושלו עם התר, מין בשאינו מינו.
- ד. חלב שבושלו בקדרה של בשר; חולין שבושלו בקדרה של תרומה.
- ה. תערובת (לח בלח) מין במינו.
- ו. ירך שנמלחה בגיד הנשה.
- ז. כחל שבושלו עם בשר; נפל לקדרה אחרת.

א. גדי שצלאו בחלבו – נאסר כולו, שהחלב מפעפע בכולו (גם בחלקים שמעליו. תוס'). אבל בכחוש אין החלב מפעפע, ובוהו התיר ר' יוחנן לאכול עד (סמוך ל)מקום החלב. (עוד יש לפרש, שבכחוש אין בו הרבה חלב, ובטל הוא בששים. תוס'). ומחלוקת הראשונים בדבר; האם החלב בטל בששים בצליה, או יש לחוש שנתקבץ למקום אחד וטעמו ניכר באותו מקום).

(א. יש אומרים שעתה אין אנו בקיאים ב'כחוש' ונוהגים להחמיר בכל ענין שמא הוא מפעפע. ריטב"א ועוד. וכ"כ הרמ"א.

ב. בחוטים ובקרומים – כתבו ראשונים (רמב"ם מאכ"א טו, לב; רמב"ן רשב"א ר"ן ועוד), אין לחוש לפעפוע. ג. מליחת בשר עם חלב שמן – דעת הרמב"ן שאין החלב מפעפע בכולו כבצליה. וכ"ד הראב"ה. ואולם התוס' והרא"ש (צו): והרשב"א והר"ן חולקים. וכתב הריטב"א שראוי להחמיר. ובהצטרף ספק נוסף – השבות-יעקב כתב להקל, משום ספק-ספקא. והכנסת-הגדולה אוסר (מובא בפמ"ג בש"ד קה סקל"ד. וע' אג"מ י"ד ח"ב כב שמשמע שיש לחוש לכנה"ג ואולם בדבר האסור רק מצד חומרא וחשש רחוק – יש להקל כהשבו"י).

ד. נחלקו ראשונים במה שאמרו שדבר שמן מפעפע – האם יש לחוש גם לפעפוע מחתיכה לחתיכה. ע' מרדכי; ר"ן צו: חז"א כב, ז).

ב. כליה שצלאה בחלבה – מותרת, לפי שהקרום מפסיק (רב הונא בר יהודה בשם ריו"ה, כפרש"י ותוס'). ונראה שצריך להסיר מן הכליה כדי קליפה, לפי שהקרום עצמו מובלע מן החלב. תוס'.

ג. כילכית באילפס שיש בו בשר – אוסרת בנתינת טעם. (והיא עצמה – ויציאנה. ואם אינה ניכרת – אינה בטלה, משום 'בריה'). ויטעמנו קפילא (נחתום, מתעסק באכלין ובקי בטעמים) נכרי ויאמר אם טעם הכילכית מורגש במאכל אם לאו. (ואין מודיעים לו שצריכים לדעת לצורך איסור והתר אלא יהא כמסיה לפי תומו. רש"י ורא"ש. ור"ת, הר"ן והריטב"א חולקים, שאף אם אינו מסל"ת מועיל, לפי שאינו מרע אומנותו, והלא הדבר עתיד להתברר. ואדרבה, כאשר מודיעים לו שסומכים עליו, יותר הוא זהיר ומפחד). וכן הדין בתערובת שאר איסורים, מין בשאינו מינו.

אין בנמצא קפילא לטעמו – לר' יוחנן, משערים כאילו היה האיסור בצל וקפלוט, אם יש בו כדי נתינת טעם בתבשיל – אסור. (ושיעור זה יותר מששים. עפ"י תוס'). ואולם מסקנת ההלכה לשער בששים (כדברי רבא) כשאין קפילא. (ויש דעה שמשערים במאה. להלן צח. ולהתוס' (צט): הכוונה צ"ט ועוד האיסור עצמו. וע"ע בע"ז סה-סט. ואין הלכה כן).

(מרש"י משמע שטעימת קפילא נאמרה בשיש ששים. והרמב"ן, הר"ן וש"פ חולקים, שטעימת הקפילא להקל באה – אם טועם ואומר שאין טעם האיסור מורגש, מותר.

מדברי הראשונים נראה שהבינו שגם רש"י מודה בקדרה של בשר שבישל בה חלב, שמועיל טעימת קפילא הגם שאין ידוע אם יש ששים אם לאו. ע' בראשונים כאן ובספר מראות הצובאות; שו"ת אור גדול נט; בית ישי קלג. כתבו פוסקי אשכנז, שהמנהג עתה לשער בששים לעולם, ולא בקפילא. וכן נהגו בקהילות ספרד. ואולם בהפסד מרובה יש מפוסקי הספרדים שמקילים).

כיצד משערים – בכל מה שבקדירה, ברוטב (לדעת הרא"ה והריטב"א, השיעור ברוטב נעשה כפי חישוב נפחו לכשייקרש, ולא כמות שהוא עתה. והר"ן והעיטור (שער א יא,א) חולקים), בקיפה ובחתיכות, וכן בהתר הבלוע בקדרה, (ודוקא בבלוע העומד להיפלט, ולא במה שנתבש כבר ואין עומד לצאת. רי"ף, רא"ה). ולפי לשון אחת, אף בקדרה עצמה משערים. (ופרשו בתוס' שזה דוקא כשהאיסור אינו בעין אלא בלוע בקדרה, שאז משערים גם בעובי הקדרה עצמה לבטל את האיסור. ויש שפרשו דעה זו, שמשערים רק במה שבעין, ולא בבלוע בקדרה).

כתב רש"י שלהלכה יש לילך לחומרא ואין משערים בקדרה עצמה. ובסתם יש לשער רק לפי מה שבעין ולא במה שבלועה הקדרה, שהרי הקדרה בולעת מן האיסור ומן ההתר באותה מידה באופן יחסי. (דבר שנותן טעם, אפילו באלף לא בטל. ראשונים, עפ"י הגמרא).

ד. עבר ובישל חלב בקדרה של בשר – אם יש בחלב כדי נתינת טעם מהבשר – אסור. ועומדים על הדבר ע"י טעימת קפילא.

וכן חולין שבושלו בקדרה שבושל בה תרומה – טועמו כהן, ואם אין בו טעם תרומה, מותר לזרים. (וזה שתרומה בטלה רק באחד במאה – זהו בתערובת מין במינו, אבל בשאינו מינו – בנותן טעם. ר"ן ועוד.

ומרש"י (צ.ט.) משמע שאם יש ממשות בעין, גם מין בשאינו מינו אינו בטל אלא במאה. וע"ש בתוס' שחולקים.

והרשב"א הביא בשם התוס', שבתרומה ובערלה וכלאים, אם סילק את האיסור ולא נשאר שם אלא טעמו, אף מין במינו בטל בששים כשאר איסורים. וע' חו"א י"ד כז,ו.

ובשו"ת משיב דבר (ח"ה כז) כתב בדעת הרמב"ם (מאכ"א טו,ל) שגם בשאינו-מינו גזרו כאשר אי אפשר לעמוד על הטעם, להיות כמינו, שצריך מאה בתרומה ומאתים בערלה. ובחזו"א (כז,ו) כתב שנפלה ט"ס בדברי הרמב"ם).

ה. רבא פסק כאן שתערובת מין במינו (שאי אפשר לעמוד על הטעם) – בששים. (ומן התורה בטל ברוב, אלא חכמים הצריכו ששים, כתערובת מין בשאינו מינו. ראשונים).

(רבנו תם, הרמב"ם, הרמב"ן (קג) הרשב"א הריטב"א הר"ן והרא"ש, וכן חזר ופסק הרי"ף בסוף ימיו (ע' רמב"ן להלן קג) ועוד, פוסקים שמין במינו בטלים בששים. וכן הסכמת הפוסקים להלכה. (ע' שו"ת הריב"ש שמש; י"ד צח). ואולם רש"י (קט קטו: ופסחים ל) פוסק כדעת ר' יהודה רוב ושמואל שמין במינו לא בטל.

נחלקו הפוסקים אם באיסורים דרבנן מודה ר' יהודה שמין במינו בטל, אם לאו (וע' שער המלך מאכ"א טו; רש"ש ומלא הרועים קטו:).

טבל ויין נסך בתערובת מין במינו – אוסרים בכל שהן. וע' ע"ז עג-עד).

ו. ירך שנמלחה בגידה – רבינא אסר, (שהשוה מליחה לבישול. ולדעת הריטב"א, אפילו יש ששים כנגד האיסור – אסור, שאינו מתפשט בכלולו בשוה. וכנ"ל), ורב אחא בר רב אשי וכן מר בריה דרב אשי בשם אביו התירו (בנטיילת מקום. ראשונים), לפי שהמליחה הריהו כצליה ולא כבישול, וצליה אינה אוסרת בכלול, כנוכר לעיל.

(דברי רבינא נשאר ב'קשיא' והלכה כרב אחא ורב אשי.
כל זה אמור למאן דאמר 'יש בגידין בנותן טעם', אבל למ"ד אין בגידיים בנותן טעם (וכן הלכה) – אין הגיד אוסר את הבשר. ואולם סוברים רוב הראשונים ששומנו של גיד אוסר לכו"ע. עפ"י גמרא וראשונים צ"ע).

ז. כחל שנתבשל בקדרה עם בשר – אוסר בששים משום החלב הבלוע בתוכו, וכחל עצמו מן המניין, ומשערים בכלול, (והלא אי אפשר לשער רק במה שיצא ממנו, שא"א לידע). וגם כשיש ששים, הכחל עצמו לעולם אסור, שהרי בלוע מן הבשר שבקדרה. ואם נפל לקדרה אחרת – אוסר, (שעשאוהו חכמים כנבלה האסורה מצד עצמה), וצריך ששים כנגדו. (י"א שבקדרה שניה הרי הוא כשאר איסורים, להצריך ששים חוץ ממנו. ויש חולקים. ע' בראשונים).

דף צח

קנג. א. ביצת טרפה שנתבשלה עם ביצים מותרות – מה דינן?

ב. כחצי-זית של איסור שנתבשל עם התר – בכמה משערים? מה הדין באיסורים דרבנן?
ג. כיצד מבשלים את הזרוע של איל הנזיר הניתנת לכהן, בפני עצמה או עם שאר האיל? והאם היא מחוברת אליו בשעת הבישול? והאם היא יכולה להיות חתוכה בשעת הבישול או יש להקפיד על שלמותה?

א. מבואר בגמרא שביצת טמאה שנתבשלה בביצים טהורות – אינה אוסרתן, לפי שאינה נותנת בהן טעם. (צדדו התוס', וכן כתב הרא"ש, שזה דוקא כשהיא בקליפתה, אבל ביצה מקולפת – אוסרת. ודעת הרמב"ן שאפילו מקולפת אינה אוסרת. וכן הרמב"ם סתם ולא חילק. ומכל מקום כתב הר"ן שראוי לחוש להחמיר). ואולם ביצה שיש בה אפרוח, (והוא הדין שיש בה דם באופן שהביצה כולה אסורה) – אוסרת בניתנת טעם, ואם יש ששים ואחת ביצים כנגדה – מותרות. (ונסתפקו מקצת מן החכמים אם היא בכלל הששים-ואחת אם לאו. ורב הונא אמר שצריכים ס"א בלעדיה. (וכן פסק הרי"ף). ורב נחמן (צו: סובר שבששים והיא די').

ב. הסיקו שאין הפרש בין זית לכחצי-זית, והוא הדין באיסורים דרבנן – משערים בששים כשאר איסורים. (לפירוש אחד ברש"י, יש מן החכמים שהורו לבטל במ"ה כמותו או במ"ג).
(יש מי שאומר שאיסור שעיקרו מדרבנן, בטל ברוב בעלמא ואין צריך ששים. ע' הגהות אשרי).

ג. זרוע בשלה מתבשלת כשהיא שלמה – כן אמר תנא קמא. ר' שמעון אומר: מבשלה עם האיל. ללשון ראשונה: לכו"ע מבשלה באותה קדרה שמבשל האיל אלא שנחלקו אם היא מחוברת לאיל בשעת בישול אם לאו. ועכ"פ לא יחתכנה לחתיכות אלא לאחר הבישול. (עפ"י רש"י. ולהתוס', אפשר שלר' שמעון אין צריך לבשלה בשלמות). ללשון אחרונה: לכו"ע מפרידה מן האיל, לת"ק מבשלה בקדרה אחרת וצריך שתהא שלמה, ולר' שמעון מבשלה עם האיל. (האיל עצמו אינו צריך שיהא שלם, גם לפי הדעה שהורוע מחוברת אל האיל. כן כתב הרש"ש בבאור דברי התוס').